

Nr 628

Av herr Virgin m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 45, med förslag till lag angående ändring i lagen den 3 januari 1947 (nr 1) om allmän sjukförsäkring, m.m.

(Lika lydande med motion nr 740 i Andra kammaren)

I Kungl. Maj:ts proposition nr 45 år 1961 hemställes bl. a., att riksdagen måtte fatta principiellt beslut om att bolag, som avses i 1 § lagen om yrkesskadeförsäkring, icke efter utgången av år 1965 skall äga meddela försäkring enligt nämnda lag.

De problem, som ett sådant beslut skulle aktualisera, är dock ännu ej klarlagda.

Den nämnd, som av Kungl. Maj:t tillsatts för att utreda möjligheten av samordning i administrativt hänseende mellan socialförsäkringens olika grenar – administrationsnämnden – har icke närmare ingått på frågan om yrkesskadeförsäkringens administration utan har velat avvakta inom 1958 års socialförsäkringskommitté pågående utredning om införande av allmän invalidpensionering m. m. Enligt sina direktiv har kommittén bl. a. att utreda frågan om en långt gående samordning i materiellt hänseende emellan sjukförsäkringen och pensioneringen å ena sidan samt yrkesskadeförsäkringen å andra sidan.

Föredragande departementschefen uppger, att kommittén har för avsikt att senare i år framlägga sina slutliga förslag rörande invalidpensioneringen och sjukförsäkringen men icke funnit det vara möjligt att samtidigt komma med ett förslag om yrkesskadeförsäkringens framtida omfattning och gestaltning.

Departementschefen anför vidare: »En särskild utredning härom synes därför lämpligen böra komma till stånd sedan det utredningsarbete, som nu bedrivs inom socialförsäkringskommittén, avslutats. Yrkesskadeförsäkringsreglernas materiella innehåll får självfallet avgörande betydelse för försäkringens organisation, och vid den kommande utredningen bör därför även behandlas yrkesskadeförsäkringens administrativa sida.»

Man kan dela uppfattningen om att en utredning bör komma till stånd. Det är ett allmänt intresse att få klargjort, hur de olika socialförsäkringsförmånerna griper in i och kompletterar varandra. Mot en av sakliga skäl betingad samordning mellan olika grenar av socialförsäkringen finns i princip icke något att erinra. Utredningen bör därför också lämna närmare redovisning över behovet av och förutsättningarna för en särskild yrkes-

skadeförsäkring även i framtiden. Utredningen bör dock vara förutsättningslös. Det är uppenbarligen både omotiverat och oriktigt att fatta ett principbeslut av innebörd, att socialförsäkringsbolagen skall upphöra med sin verksamhet, innan några bevis för nödvändigheten eller önskvärdheten härav framlagts och innan vederbörliga remissinstanser fått tillfälle att framföra sina synpunkter.

Det bör ankomma på utredningen att jämväl framlägga förslag till ev. ändrad lagtext. Att i förväg genom ett principbeslut bryta ut delar av lagtexten inger starka betänkligheter och avviker från eljest tillämpad praxis.

Yrkesskadeförsäkringen är vår äldsta socialförsäkring, då man ju kan se den som en direkt fortsättning på försäkringarna enligt 1901 års och 1916 års olycksfallsförsäkringslagar, båda syftande till att ge ersättning åt anställda vid uppkommen skada i förvärsarbete. Försäkringen har genom åren utgett mycket betydande ersättningar och gör så fortfarande, bl. a. åt 70 000 livräntetagare. Yrkesskadeförsäkringen ger invaliditetsersättningar ända ned till 10 % invaliditet. Inom folkpensioneringen och ATP avser man däremot av flera skäl inte att gå längre än till 50 % invaliditet. Att märka är att inte mindre än ungefär 90 % av invaliditetsfallen inom yrkesskadeförsäkringen just gäller invaliditeter, som understiger 50 %. Då yrkesskadade med sådan lägre invaliditet givetvis inte kan lämnas utan ersättning, talar alltså starka skäl för ett bibehållande av en särskild yrkesskadeförsäkring.

Den alltsedan 1917 gällande administrationen av ifrågavarande försäkringsform genom en statlig och ett fåtal enskilda försäkringsanstalter har fungerat väl och synes ha goda förutsättningar att göra så även i fortsättningen. Det kan inte heller med fog göras gällande, att den nuvarande organisationen står hindrande i vägen för framtida ändringar i yrkesskadeförsäkringsreglerna eller i socialförsäkringssystemet över huvud taget.

Vid tillkomsten av 1916 års olycksfallsförsäkringslag ansågs det osannolikt, att bolagens försäkringsverksamhet skulle erhålla någon större omfattning. Skälen härtill var bl. a. att arbetsgivaren måste ansöka om försäkring i bolag, medan försäkring i riksförsäkringsanstalten i annat fall gäller automatiskt. Arbetsgivare med försäkring i bolag måste betala bolagets hela förvaltningskostnad, medan statsbidrag delvis bekostar riksförsäkringsanstaltens förvaltning. Bolagen skall vidare av sina influtna premier erlägga 3 % såsom bidrag till den del av riksförsäkringsanstaltens och försäkringsrådets verksamhet, som anses gagna även bolagen.

Erfarenheten visar emellertid, att bolagen väl kunnat hävda sig i konkurrensen med anstalten. Fördelningen är i själva verket sådan, att riksförsäkringsanstalten, grovt räknat, administrerar den ena hälften av försäkringen och bolagen den andra hälften. Siffrorna för premieinkomsten under åren 1957–1959 är sålunda:

	År 1957	År 1958	År 1959
riksförsäkringsanstalten	45 milj. kr.	39 milj. kr.	39 milj. kr.
bolagen	53 milj. kr.	51 milj. kr.	49 milj. kr.

Det har antytts i olika sammanhang, att riskfördelningen mellan å ena sidan anstalten och å andra sidan bolagen skulle varit »ojäm». Det har därvid gjorts gällande, att de privata bolagen i allmänhet har tagit »de bästa riskerna» och riksförsäkringsanstalten har fått »de kvalificerade riskerna». Så är emellertid icke fallet. Enligt Sveriges officiella statistik utgjorde skadekostnaderna år 1957 för hela vårt lands näringsliv 2 kronor och 87 öre per 1 000 kronors avlöningssumma. Motsvarande siffror för riksförsäkringsanstaltens hela försäkringsstock var 2 kronor och 55 öre per 1 000 kronors avlöningssumma och för bolagens samlade försäkringsstock 3 kronor och 20 öre per 1 000 kronors avlöningssumma. I dessa siffror ingår icke de s. k. mindre arbetsgivarna, där kostnadssiffrorna icke på samma sätt kan anges, men om även dessa skulle medtagas, förändras icke bilden. Till bolagen har i hög grad sökt sig företag, där olycksfallsproblemen och de yrkeshygieniska frågorna varit framträdande, likaså företag med de enligt den officiella statistiken svåraste riskerna. Hit hör t. ex. gruvföretagen, där skadekostnaderna enligt officiella statistiken motsvarar 20 kronor och 45 öre per 1 000 kronors avlöningssumma. Bolagen har 77 % av allt gruvarbete (av enbart malmgruvor 81 %). Av stuveriföretagen, som likaledes har stor olycksfallsrisk, har bolagen 57 % i sin försäkringsstock. Här anförda siffror visar också det berättigade i differentiering av premien med hänsyn till olycksfallsrisken, som ju varierar betydligt mellan olika yrkesgrupper. Vill man, såsom angivits i propositionen, söka åstadkomma en enda avgift för arbetsgivarnas olika bidrag och avgifter till socialförsäkringarna, erfordras närmare utredning härom med beaktande av alla hithörande omständigheter. Man kan icke utläsa vilka faktiska förutsättningar som finns för införande av en enda avgift och hur den till storleken kan komma att förhålla sig till nuvarande avgifter och bidrag.

Bolagen bedriver en omfattande arbetarskyddsverksamhet. Det har av dem alltid ansetts vara en huvuduppgift att genom upplysning om arbetets farlighet och genom råd och anvisningar medverka till att förebygga olycksfall och förhindra eller minska de lidanden, som en skada alltid medför för den drabbade. De kostnader bolagen här nedlagt och alltfört nedlägger har ur den enskilde arbetarens, företagarens och samhällets synpunkt varit av utomordentlig betydelse.

Man bör icke underskatta de ekonomiska förluster ett olycksfall alltid innebär. I den nu aktuella propositionen göres gällande, att yrkesskadeförsäkringen, om de svårare invaliditetsfallen läggs över på annan socialförsäkringsgren, till sin volym blir ringa – endast någon procent av socialför-

säkringsförmånerna i vårt land. Det vore emellertid felaktigt att tro, att kostnaderna på grund av yrkesskada stannar vid blygsamma belopp. Enbart de direkta kostnaderna till skadade eller deras efterlevande eller för avsättning till livräntor uppgår till ca 90 milj. kr. om året, och lägger man därtill de kostnader som sjukförsäkrade får betala för yrkesskador under de första 90 dagarna, torde man vara uppe i omkring 150 milj. kr. Då en yrkesskada inträffar, uppkommer emellertid också betydande indirekta förluster. Det allmänna åsamkas utgifter för den skadades vård på sjukhus eller på annat sätt. Yrkesskadeersättningarna utgör i allmänhet inte full kompensation för den bortfallna arbetsinkomsten, och yrkesskadan medför ofta en produktionsminskning inom det företag, där den skadade är anställd. En i vårt land vanligen använd siffra för den indirekta kostnaden i detta sammanhang är 2½ å 3 gånger den direkta. Man är då uppe i en totalkostnad för olycksfallen på 500 å 600 miljoner kr. årligen.

I en socialförsäkring är det av särskild vikt att berättigade krav på kvalitet i skaderegleringen uppfylles. Både i fråga om snabbhet i utbetalningarna och riktig tolkning av gällande lag och praxis uppfyller bolagen dessa krav. Försäkringsrådets statistik åren 1947–1960 över hos rådet anförda besvär rörande invaliditetsfrågor och antalet av rådet fastställda beslut i procent av totala antalet överklagade invaliditetsbeslut visar, att fastställelseprocenten genomgående varit bättre i bolagen än i riksförsäkringsanstalten. Genom att de i Socialförsäkringsbolagens förening sammanslutna bolagen upprättat en gemensam skaderegleringsnämnd har det väsentligaste inom skaderegleringen, framför allt alla livräntefrågor, centraliserats till ett organ och fullgod garanti härigenom skapats för enhetlig bedömning.

Jämsides med obligatorisk försäkring bedriver bolagen också frivillig försäkring enligt yrkesskadeförsäkringslagen bl. a. för egna företagare och hemmahustrur, som står utanför den obligatoriska försäkringen, samt försäkring för skador utom arbetet för de obligatoriskt försäkrade. Den frivilliga försäkringen inom bolagen omfattar nära dubbelt så många personer som motsvarande försäkring i riksförsäkringsanstalten.

Arbetsgivarna är ålagda att betala kostnaderna för de anställdas försäkring. Det är då naturligt, att arbetsgivarna såsom skedde redan vid tillkomsten av 1916 års olycksfallsförsäkringslag slutit sig samman och bildat sina egna försäkringsföretag bl. a. för att utan åsidosättande av de anställdas intressen få lägsta kostnader. Att nu beröva företagarna denna rätt strider mot själva andan i vårt på gruppgemenskap utvecklade samhälle, där veterligen hitintills inga medborgare förvägrats få sammansluta sig för tillvaratagande av gemensamma intressen, om blott annans rätt därmed ej trädes för när.

Endast en förutsättningslös utredning kan klarlägga, om så bärande samhälleliga skäl föreligger, att ett ingrepp av detta slag kan vara motiverat.

Det bör slutligen också understrykas, att bolagen och deras personal under de närmaste åren skulle komma att få arbeta under orimligt svåra förhållanden, om ett beslut om deras upphörande med sin verksamhet skulle fattas, innan alla de problem, som uppkommer i samband med en ev. avveckling, blivit klarlagda och lösta.

Med hänvisning till ovanstående hemställes,

att riksdagen måtte avslå i Kungl. Maj:ts proposition nr 45 gjord hemställan om principbeslut av innebörd att bolag, som avses i 1 § lagen om yrkesskadeförsäkring, icke efter utgången av år 1965 skall äga meddela försäkring enligt nämnda lag.

Stockholm den 10 april 1961

G. Ivar Virgin

K. G. Ewerlöf

Bengt Sjönell

Nils Theodor Larsson

T. V. Mattsson

Harald Pettersson
i Kvänum

Margareta Nordström

Carl S:son Schmidt

Per-Olof Hanson

Thorsten Larsson

Carl Eskilsson

Ebbe Ohlsson
